

NŐK A POLITIKÁBAN DÉL-AFRIKA AZ ÉLMEZŐNYBEN¹

BAGI JUDIT

A Dél-afrikai Köztársaság mint a fekete kontinens gazdasági nagyhatalma sokszor jelenik meg a világsajtó hasábjain. Számos értekezést olvashatunk az országról a fajgyűlölő apartheid-rendszer, a legendás Nelson Mandela, a magas bűnözési statisztikák, a 2010-ben megrendezett labdarúgó-világbajnokság vagy a kicsapongásairól elhíresült jelenlegi elnök, Jacob Zuma életét illetően. Keveset hallunk azonban az ország női politikusairól, akik szerepvállalása korántsem tekinthető elhanyagolhatónak. Dél-Afrikában a nők ugyanis kiemelkedően magas számban képviseltetik magukat a politikában. E jelentős női képviselet kialakulásának bemutatásához és pozitív hatásainak szélesebb körű megismertetéséhez *Takalani Esther Netshitenzhe*vel, a nemrég magyarországi szolgálatát befejező dél-afrikai nagykövet asszonnyal készített interjúm igyekszik elősegíteni.

A Dél-afrikai Köztársaság élen jár a nők politikai reprezentációját illetően. A fekete kontinens gazdasági nagyhatalma a női politikusok százalékos arányát tekintve világviszonylatban a nyolcadik, Afrika esetében pedig a harmadik helyet tudhatja magáénak (International Parliamentary Union – IPU 2013). A kontinens országai esetében a Dél-afrikai Köztársaságot a „csúcstartó” Ruanda és Szenegál előzi meg. A szubszaharai Afrika területén egyébként a világtátlagnál (20,3 százalék) magasabb számban, összesen 20,8 százalékban foglalnak helyet női képviselők a nemzeti parlamentekben (IPU 2012). Míg Ruanda az alkotmányos kvóta bevezetésével került az élvonalba, addig Dél-Afrika a 42,3 százalékos női képviselet eléréséhez nem alkal-

¹ „A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.” A szerző a PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola Politikatudományi Program hallgatója.

▲ Takalani Esther Netshitenzhe. Forrás: Afrika Tanulmányok VI. évf. 4. szám 29. old.

mazott törvényi szabályozást. Pártkvótát alkalmazott viszont az 1994 óta hatalmon lévő Afrikai Nemzeti Kongresszus (African National Congress – ANC). Az ANC először 1994-ben tette kötelezővé a párt politikusai között a nők minimum 30 százalékos részvételét. Később, 2006-ban ezt az arányt 50 százalékra emelték. A párt néhány férfi képviselője erőteljesen sérelmezte a szabályozást, a minimum 50 százalékos pártbéli női reprezentáció miatt ugyanis veszélyben érezték pozícióikat.

Érdekes, hogy eddig az ellenzéki pártok egyike sem alkalmazta a pártkvótát. Különösen meglepő ez a legnagyobb ellenzéki párt, a Demokratikus Szövetség (Democratic Alliance) esetében, hiszen a pártot egy női politikus, Helen Zille vezeti.

Kormányzati szinten az országban működő fajgyűlölő apartheid rezsím megszűnését követő, 1994-es demokratikus választásuktól 2009-ig folyamatosan 30 százalék körül alakult a nők parlamenti aránya. A negyven százalékot meghaladó eredmény a 2009-es voksolásnak volt köszönhető. A dél-afrikai nők politikai szerepvállalását illetően Takalani Esther Netshitenzhe az alábbi tényeket emeli ki:

Az országban immáron tizennyolc éve működő demokráciának köszönhetően a politikai döntéshozatalban jelentős szerepet töltenek be a nők. 1994 előtt alig volt női képviselő országunk parlamentjében. A Dél-afrikai Köztársaság területén élő nők parlamenti szerepvállalása tehát egyértelmű növekedést mutat, a nők parlamenti képviseleti aránya közel áll a 45 százalék eléréséhez. Ma már jelentősebb létszámban vesznek részt a minisztériumok munkáiban is, és a kilenc tartományi vezető közül öten nők.

Kiemelkedő női politikusokban sem szü-
kölködik az ország. Nőként vállal közéleti
szerepet ugyanis a már említett Democratic
Alliance vezetője, valamint tavaly óta egy
korábbi dél-afrikai miniszter asszony, Dr.
Nkosazana Dlamini-Zuma (aki egyébként a
jelenlegi elnök, Jacob Zuma volt felesége, vala-
mint vezette többek között országa külügyi,
egészségügyi és belügyi tárcáit is) tölti be az
Afrikai Unió Bizottságának elnöki posztját.
Az interjúban a nagykövet asszony megemlí-
tette: *ez az első olyan eset, amikor a dél-afri-
kai régióból származó és egyben női képviselő
tölti be e meghatározó politikai posztot.*

„A Dél-afrikai Köztársaság nem csak a politi-
kai képviselet esetében,
hanem egyéb területe-
ken is sokat tesz a nő-
kért. A nemek közötti kü-
lönbségek felszámolása
az 1996-os demokrati-
kus alkotmányban került
megfogalmazásra.”

A Dél-afrikai Köztársaság nem csak a politikai képviselet esetében, hanem
egyéb területeken is sokat tesz a nőkért. A nemek közötti különbségek felszámolása
az 1996-os demokratikus alkotmányban került megfogalmazásra.

*A dél-afrikai alkotmány mint az ország alapvető törvénye, gondoskodik a nemek
közötti egyenlőség támogatásáról, többek között egy ezzel foglalkozó bizottság felál-
lításával, melynek célja, hogy javítson a nők társadalmi helyzetén. Dél-Afrika nemek
közötti egyenlőséget támogató politikája, a Női Egyenjogúság és a Nemi Egyenjogú-
ság Nemzeti Keretprogramja, alapvető emberi jogok által vezérelt elképzelés, mely
magában foglalja a férfiak és a nők közti egyenlőséget is.*

*A Keretprogram célja a törvények, jogszabályok, procedúrák és hétköznapi gya-
korlatok fejlesztésének irányítása, melyek a dél-afrikai társadalom férfi és női tag-
jai számára is egyaránt azonos lehetőséget biztosítanak mind a munkahelyen, mind
a közösségekben. A nemek közötti egyenlőség elsődleges fontosságú Dél-Afrikában,
a társadalom pedig tisztában van a törvényalkotás és a különböző programok által
támogatott nemek közötti egyenlőség megteremtésének fontosságával – mondta el a
nagykövet asszony.*

A gender szakirodalom szerint minimum 30 százalékos női reprezentációs arány
szükséges ahhoz, hogy a nőket érintő témákban jelentős változások indukálódjanak.
A nők parlamenti reprezentációjának növelésével olyan jelentős, nőket érintő témák-
ban idézhetőek elő pozitív változások és megoldások, melyeket a férfi politikusok
figyelman kívül hagynak vagy kevésbé fontos ügyként kezelve átlépnek. Különösen
igaz ez a szubszaharai Afrika esetében, ahol e tekintetben az oktatás jelentős kihí-
vást jelent. Ezen a területen ugyanis a lányok 54 százaléka nem fejezi be az általános
iskolát (World's Women 2010: 55). Nem véletlen tehát, hogy Afrika-szerte is egyre
nagyobb hangsúly helyeződik a nemi egyenlőség szempontja figyelembevételére. E
lényeges tétel a nagykövet asszony is nyugtázta:

*A többi kontinensbeli ország is egyre nagyobb hangsúlyt fektet a nők politikai
képviseletére és döntéshozatalban való részvételére. A 2010 és 2020 közötti idősza-
kot „az Afrikai Unió nőknek szentelt évtizede” elnevezéssel illették, valamint az Afri-*

▲ Helen Zille (Forrás: <http://portraitofanation.co.za>) valamint Nkosazana Dlamini Zuma (Forrás: <http://afrikangoddessmag.com>).

kai Unió Bizottsága új elnök asszonya arra próbálja ösztönözni a kontinensbeli hölgyeket, hogy ezt a kijelentést a gyakorlatban is valósítsák meg.

Ahogy látható, a Dél-afrikai Köztársaság már meghaladta a gender szakirodalom által „megkövetelt” 30 százalékos női képviseleti arányt, így nem meglepő, hogy az országban jelentős változások idézhetőek elő a nőket érintő kérdések esetében. Ezek közül a nagykövet asszony is kiemelt néhányat:

Minőségi szempontból megjegyzendő, hogy a dél-afrikai nők politikai részvételének köszönhetően jelentős átalakulások mennek végbe a gender ügyek, köztük a nemi egyenlőtlenségek és egyes társadalmi kérdésköröket illetően, mint például a helyi lakásigények, egészségügy, oktatás, valamint a nők érdekeinek törvénybe foglalásának tekintetében.

A szakemberek szerint a Dél-afrikai Köztársaságnak természetesen van még hova fejlődni a nők és férfiak tényleges egyenjogúságának megvalósításában. Azt viszont mindenképpen leszögezhetjük, hogy az ország jó úton indult el, megfelelően erőteljes léptekkel halad előre, a jövőre vonatkozóan tehát hasonló sikereket tudunk csak kívánni.

Felhasznált irodalom

- Bagi Judit (2012): Interjú a búcsúzó dél-afrikai nagykövet asszonnyal. *Afrika Tanulmányok*. VI. évf. 4. szám, 25-30. o.
- Gender Links (2012): GL calls for legislated quota for women’s political participation in South Africa following backsliding in local elections. <http://www.genderlinks.org.za/article/gl-calls-for-legislated-quota-for-womens-political-participation-in-south-africa-following-backsliding-in-local-elections-2012-01-10> (letöltés ideje: 2013.08.02.)
- International Parliamentary Union. World Classification. <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (letöltés ideje: 2013.08.02.)
- N. Amma Twum-Baah (2012): Nkosazana Dlamini Zuma: Africa’s Newest Woman on Top. <http://afrikangoddessmag.com/2012/09/10/nkosazana-dlamini-zuma-africas-newest-woman-on-top/#sthash.tb8YbcfI.dpuf> (letöltés ideje: 2013.08.02.)
- Women’s Net (2008): Electoral Institute for Sustainable Democracy in Africa. South Africa: Women’s representation quotas. <http://www.womensnet.org.za/sites/www.womensnet.org.za/files/conferences/resources/Quotas.pdf> (letöltés ideje: 2013.08.01.)